

Avdelningen för juridik
Staffan Wikell
Anna Åberg

Generella förbud mot ljud- och bildupptagningar på sjukhus

Under senare tid har det förekommit omfattande medierapportering kring det faktum att flera landsting infört regler som begränsar privatpersoners film- och videoinspelningar på landstingets sjukhus. Avdelningen för Juridik vill med anledning av det lämna följande juridiska bedömning kring de frågor som i första hand aktualiseras. Bakgrunden till besluten om förbud mot fotografering/filmning är bl a att det förekommit ett antal fall där privatpersoner lagt ut filmer tagna inne på sjukhus där det förekommer bl a nyfödda barn, operationsbilder, på personalen, m.m. på sociala medier (t ex. youtube) eller på andra webbplatser. Det har också förekommit fall där hälso- och sjukvårdspersonal utan egen vetskap figurerat på filmer och bilder tagna inne på ett sjukhus.

Är sjukhuset en offentlig plats?

Landstingens sjukhuslokaler är inte generellt offentliga platser, enligt ordningslagens regler. Däremot är lokalerna i vissa delar tillgängliga för allmänheten genom att landstingen har valt att låta allmänheten få tillträde till lokalerna. Det brukar gälla t.ex. entréer, cafeteria, väntrum, korridorer och vissa andra utrymmen som kan betraktas som offentliga rum, även om det inte är fråga om offentliga platser i lagens mening.

Av ställningstaganden från JO (se t ex JO 1982/83 s. 203 och JO 2006/07 s. 408) följer att allmänheten inte har rätt att vistas i myndigheters lokaler efter eget gottfinnande utan att myndigheter har rätt att inskränka allmänhetens tillträde. För flera myndigheters verksamheter – t ex hälso- och sjukvårdsverksamhet - gäller att de inte kan bedrivas på ett ändamålsenligt sätt om allmänheten skulle ha rätt att röra sig fritt överallt i lokalerna.

Kan landstinget förbjuda fotografering eller filminspelning i sjukhusen eller delar av sjukhusen?

JO har i ett beslut den 25 februari 2011 (dnr 3909-2010) uttalat att om det finns förutsättningar för en myndighet att begränsa allmänhetens tillträde till dess lokaler har myndigheten även rätt att ställa upp villkor för den som beviljas tillträde. Tillträdes- och ordningsreglerna får emellertid inte vara godtyckliga, diskriminerande eller på annat sätt dikterade av ovidkommande skäl. Vidare anför JO att om risker för ordningsstörningar eller integritetskränkningar kan förebyggas t.ex. genom ett

fotograferingsförbud så är detta att föredra framför att helt utestänga allmänheten från myndighetens lokaler.

I ett beslut den 27 mars 1987 (dnr 601-1986) godtog JO att en sjukhusledning av integritetsskäl hade förbjudit fotografering utan särskilt tillstånd i sjukhusets lokaler, inklusive en cafeteria dit allmänheten hade tillträde.

I ett annat JO-ärende, (dnr 2295-2009), som gällde anmälan mot ett akutsjukhus för att sjukhuset tillåtit ett TV-produktionsbolag att filma patienter i akutmedicinska situationer för användning i en tv-serie, gjorde JO vissa uttalanden i frågan om vad tv-bolagets filminspelning innebar för patienternas integritet och det faktum att sekretess för uppgifter om enskilda finns i verksamheten. JO sa bl a att *”Om det av bilder som visas i ett TV-program framgår att en person vårdas på sjukhus är detta således i princip ett röjande av enskilds personliga förhållanden”*, dvs uppgifter som är skyddade av sekretess enligt 25 kap 1 § offentlighets och sekretesslagen. Vidare uttalade JO. *”För att filmning ska tillåtas på en akutmottagning anser jag således att det måste krävas att de personer som filmas och som omfattas av hälso- och sjukvårdssekretessen dessförinnan lämnat sitt samtycke samt att samtycket inhämtats på sådant sätt att det inte råder någon tvekan om att personen ifråga är fullt medveten om vad samtycket innebär.”*

I ytterligare ett JO-ärende (JO:s ämbetsberättelse 1998/99 s. 458) som också gällde filminspelning på ett akutsjukhus uttalade JO bl a: *”Det är den enskilde patienten som råder över frågan om fotografering av honom eller henne skall tillåtas eller ej”*.

I de två ovan nämnda ärendena var alltså förutsättningen att det filmade materialet så småningom skulle sändas i tv och få en stor spridning. Ett allmänt fotograferings- eller filmförbud på ett landstingssjukhus kan ha till syfte dels att hindra att andra patienter eller personal av misstag filmas eller fotograferas när t ex en besökare filmar eller tar bilder av en anhörig patient och dels att hindra spridning av sådana bilder och filmer på webbplatser, sociala medier och liknande. Normalt finns ju ingen möjlighet till kontroll i efterhand från landstingets sida över vad en bild eller en videoinspelning tagen av en privatperson på ett sjukhus används till. Om bilder eller filmer i vilka patienter figurerar och som inte lämnat samtycke, publiceras på en webbplats eller ett socialt medium, så kan det med JO:s resonemang innebära ett otillåtet röjande av sekretessbelagda uppgifter.

Det brott som kan komma ifråga vid otillåtet röjande av hemliga uppgifter är tystnadspliktsbrott enligt brottsbalken 20 kap 3 § . Röjer någon uppgift som han är pliktig att hemlighålla enligt lag eller annan författning eller enligt förordnande eller förbehåll som meddelats med stöd av lag eller annan författning, eller utnyttjar han olovligen sådan hemlighet döms för tystnadspliktsbrott. De som omfattas av straffbudet är främst offentliganställda, offentliga förtroendevalda och uppdragstagare.

Om en privatperson filmar och på en webbplats lägger ut bilder på patienter på ett sjukhus utan dennes samtycke kan publiceringen innebära brott enligt 49 § PUL.

När det gäller fotografering/filmning av hälso- och sjukvårdspersonal så skyddas de inte av någon sekretess. Det är istället vidareanvändningen av filmen eller bilden som kan vara förbjuden enligt personuppgiftslagen (PUL).

Om hälso- och sjukvårdspersonalen fotograferas eller filmas i en vårdssituation kan det innebära risker för patientsäkerheten om personalen t.ex. upplever irritation eller stress i samband med detta. Därutöver finns det även arbetsmiljöaspekter att ta hänsyn till när man tar ställning till frågan om fotograferings- eller filmförbud.

Bedömning

Med stöd av bl a ovannämnda uttalanden från JO bedömer vi att det är lagligt för ett landsting att införa ett begränsat eller generellt fotograferings- eller filmförbud i sina sjukhus som innebär att filmning eller fotografering på sjukhusen får förekomma endast efter medgivande av ansvarig personal.

Staffan Wikell

Anna Åberg